

in hebræo sit in secunda persona, in *sanctuariis tuis*. Videtur enim errore scriptorum id accidisse. Nam non solum Septuaginta verterunt in tercia persona, sed etiam S. Hieronymus vertit, *sanctuario suo*. Denique parum refert quod in hebræo sit: *Terribilis Deus*, pro quo nos habemus: *Mirabilis Deus*; nam utrumque est verum, et una lectio explicat aliam: discimus enim ex lectione he-

braica, Christum in die novissimo fore mirabilem in sanctis suis, cum magno terrore impiorum: quamquam omnis admiratio terrorem quemdam inculere soleat. Concludit Propheta illis verbis: «Benedictus Deus;» id enim sequitur ex prædictis in toto Psalmo, ut omnes Deum benedicere debeant, cum ejus misericordia et justitia, potentia et sapientia, ex tot mysteriis mirifice declarata sint.

PSALMUS LXIX

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. *In finem, pro iis qui commutabuntur, David.*

2. Salvum me fac, Deus: quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam.

3. Infixus sum in limo profundi, et non est substantia.

Veni in altitudinem maris, et tempestas demersit me.

4. Laboravi clamans, raucae factæ sunt fauces meæ: defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum.

5. Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis.

Confortati sunt qui persecuti sunt me inimici mei injuste: quæ non rapui, tunc exsolvebam.

6. Deus, tu scis insipientiam meam, et delicta mea a te non sunt abscondita.

7. Non erubescant in me qui expectant te, Domine, Domine virtutum.

Non confundantur super me qui quærunt te, Deus Israel.

8. Quoniam propter te sustinui opprobrium; operuit confusio faciem meam.

9. Extraneus factus sum fratribus meis, et peregrinus filiis matris meæ.

10. Quoniam zelus domus tuæ comedit me, et opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me.

11. Et operui in jejunio animam meam, et factum est in opprobrium mihi.

12. Et posui vestimentum meum cilicium, et factus sum illis in parabolam.

13. Adversum me loquebantur qui sedebant in porta, et in me psallebant qui bibebant vinum.

14. Ego vero orationem meam ad te, Domine; tempus beneplaciti, Deus.

V. s. h. — *Victori pro filiis David.*

Salva me, Deus: quoniam venerunt aquæ usque ad animam.

Infixus sum in limo profundi, et non possum consistere.

Veni in profundum aquarum, et flumen [*h. fluctus*] operuit me.

Laboravi clamans, exasperatum est guttur meum: defecerunt oculi mei, expectantes Deum meum.

Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis:

Confortati sunt qui persequebantur me inimici mei injuste: quæ non rapueram, tunc reddebam.

Deus, tu scis stultitiam meam, et peccata mea a te non sunt abscondita.

Non confundantur in me expectantes [*al. qui expectant*] te, Domine Deus exercituum.

Non confundantur in me qui quærunt te, Deus Israel.

Quia propter te portavi opprobrium: operuit confusio faciem meam.

Alienus factus sum fratribus meis, et peregrinus filiis [*al. filius*] matris meæ.

Quia zelus domus tuæ comedit me, et opprobrium exprobrantium tibi cecidit super me.

Et flevi in jejunio animam meam, et factum est in opprobrium mihi.

Et posui vestimentum meum saccum, et factus sum eis in parabolam.

Contra me loquebantur qui sedebant in porta, et cantabant bibentes vinum [*h. siceram*].

Mea autem oratio ad te, Domine, tempus reconciliationis [*h. placiti*] est.

In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me, in veritate salutis tuæ.

15. Eripe me de luto, ut non infigar: libera me ab iis qui oderunt me, et de profundis aquarum.

16. Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum.

17. Exaudi me, Domine, quoniam benigna est misericordia tua; secundum multitudinem miserationum tuarum, respice in me.

18. Et ne avertas faciem tuam a puero tuo; quoniam tribulor, velociter exaudi me.

19. Intende animæ meæ, et libera eam; propter inimicos meos eripe me.

20. Tu scis improperium meum, et confusionem meam, et reverentiam meam.

21. In conspectu tuo sunt omnes qui tribulant me: improperium expectavit cor meum, et miseriam.

Et sustinui qui simul contristaretur, et non fuit; et qui consolaretur, et non inveni.

22. Et dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto.

23. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, et in retributiones, et in scandalum.

24. Obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum eorum semper incurva.

25. Effunde super eos iram tuam, et furor iræ tuæ comprehendat eos.

26. Fiat habitatio eorum deserta, et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet.

27. Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt, et super dolorem vulnerum meorum addiderunt.

28. Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, et non intrent in justitiam tuam.

29. Deleantur de libro viventium, et cum justis non scribantur.

30. Ego sum pauper et dolens: salus tua, Deus, suscepit me.

31. Laudabo nomen Dei cum cantico, et magnificabo eum in laude.

32. Et placebit Domino super vitulum novellum, cornua producentem et ungulas.

33. Videant pauperes, et lætentur; quærite Deum, et vivet anima vestra.

34. Quoniam exaudivit pauperes Dominus, et victos suos non desepxit.

Deus in multitudine misericordiæ tuæ, exaudi me in veritate salutis tuæ.

15. Eripe me de luto ut non infigar; libera me ab his qui oderunt me, et de profundis aquarum.

16. Ne operiat me fluctus aquæ, ne absorbeat me profundum, et non coronet super me puteus os suum.

17. Exaudi me, Domine, quoniam bona est misericordia tua; secundum multitudinem miserationum tuarum respice ad me.

18. Et ne abscondas faciem tuam a servo tuo: quoniam tribulor, cito [*h. festina*] exaudi me.

19. Accede ad animam meam, redime eam: propter inimicos meos libera me.

20. Tu scis opprobrium meum, et confusionem meam, et ignominiam meam: coram te sunt omnes hostes mei.

21. Opprobrio contritum est cor meum, et desperatus sum.

22. Et expectavi qui contristaretur, et non fuit: et qui consolaretur, et non inveni.

23. Et dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto.

24. Sit mensa eorum coram eis in laqueum, et in retributiones ad corruendum.

25. Contenebrentur oculi eorum ne videant, et dorsum [*h. lumbos*] eorum semper incurva.

26. Effundè super eos indignationem tuam, et ira furoris tui comprehendat eos.

27. Fiat commoratio eorum deserta: in tabernaculis eorum non sit qui habitat.

28. Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt: et ut affligerent vulneratos tuos, narrabunt.

29. Da iniquitatem super iniquitatem eorum, et non veniant in justitia tua.

30. Deleantur de libro viventium, et cum justis non scribantur.

31. Ego autem pauper et dolens: salus tua, Deus, suscepit me.

32. Laudabo nomen Dei in cantico, et magnificabo eum in confessione.

33. Et placebit Domino super vitulum novellum [*h. bovem taurum*], cornua efferentem et ungulas.

34. Videntes mansueti lætabuntur: qui quæritis Deum, vivet anima vestra [*h. cor vestrum*].

35. Quoniam exaudivit pauperes Dominus, et victos suos non desepxit.

35. Laudent illum cœli et terra, mare et omnia reptilia in eis.   Laudent eum cœli et terra, maria et omne quod movetur in eis :
36. Quoniam Deus salvam faciet Sion, et edificabuntur civitates Juda.   Quia Deus salvabit Sion, et ædificabit civitates Juda : et habitabunt ibi, et possidebunt eam.
- Et inhabitabunt ibi, et hæreditate acquirunt eam.
37. Et semen servorum ejus possidebit eam, et qui diligunt nomen ejus, habitabunt in ea.   Et semen servorum ejus possidebit eam, et qui diligunt nomen ejus habitabunt in ea.

Argumentum. — Sunt preces hominis pro Dei causa injuriam patientis. A Davide tempore Absalonice seditionis compositas esse existimant quidam; Maurer opinatur esse fusus in exilio, fortasse ab homine qui e propheta esset, quique non suo, sed populi nomine loqueretur. Hengstenberg putat in eo Psalmo describit miseriam hominis justi in universum, nec certam quandam historicamve illius occasionem querendam esse. Multa habet hoc carmen similia Psalmis vi, xii, xv, xxxviii, xlii. Versiculus 34-37, quos nonnulli ab aliena manu in exilio Babylónico adjectos putant, strenue defendit Maurer. Strophæ tres: vers. 2-22, precatio cum miserie descriptione multiformi; vers. 23-29, in adversario imprecatio; vers. 30-37, gratiarum actio pro liberatione. E priori strophæ tres quidam faciunt: 2-6, 7-13, 14-22.

1. Præcentori, in liliis, *carmen* Davidis.
2. Adjuva me, Deus, nam venerunt aquæ (miseriæ) usque ad animam (vitam) meam.
3. Mergor in luto profundo (propr. *profundi*), nec est statio; veni in profunda aquarum, et fluctus obruit me.
4. Fessus sum clamando, arefactum est guttur meum, contabuere oculi mei, expectando Deum meum (ejus auxilium).
5. Multi sunt præ capillis capitis mei osores mei immeriti; fortes (alii, *numeros*) perditores mei, hostes mei mendaces: quod non rapui, tunc jubeor restituere.
6. Deus, tu nosti stultitiam meam (vitia mea), et delicta mea te non latent.
7. Ne *ergo* erubescant in me qui te expectant, Domine, Jova exercituum *Deus*; ne confundantur in me qui quærunt te, Deus Israelis.
8. Nam tua causa fero opprobrium, operit contumelia faciem meam.
9. Alienus factus sum fratribus meis, et peregrinus filiis matris meæ.
10. Nam zelus domus tuæ consumit me, et probra exprobrantium tibi ceciderunt super me.
11. Et fleo, et *est* in jejunio anima mea, et *hoc* in opprobrium *cedit* mihi.
12. Facio vestimentum meum saccum, et sum eis in parabolam (irrisionem).
13. Loquuntur de me sedentes in porta, et *sum* cantilena potantium temetum.
14. Ego vero, preces meæ ad te, Jova, *directæ sunt*; tempus benevolentie tuæ veniat, Deus!

Pro magnitudine gratiæ tuæ exaudi me, pro fide tua (in promissis) salvatrici.

15. Libera me ex cœno, neve sinas me immergi; fac ut eripiar ab osoribus meis atque ex profundis aquarum.
16. Ne obruat me fluctus aquarum, neve devoret me profundum (vorago aquarum), ne clandat super me puteus (abyssus) os suum.
17. Exaudi me, Jova, nam bona (præstans, eximia) est misericordia tua; secundum multitudinem miserationum tuarum converte te ad me.
18. Neve obveles faciem tuam a servo tuo, nam angustie mihi *sunt*: properans exaudi me.
19. Prope adsis animæ meæ, vindica (seu *libera*) eam; propter hostes meos (ne superbiant), serva me.
20. Tu nosti probrum meum, et ignominiam meam, et contumeliam meam; coram te *sunt* omnes adversarii mei.
21. Probrum (quod patior) frangit cor meum et æger *sum*; et exspecto miserationem, et non præsto est, et consolatores, et non invenio.
22. Et indunt in cibum meum herbam venenatam, et ad sitim meam bibendum dant acetum.
23. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum (exitium), et *ipsis* securis in tenticulam.
24. Obscurentur oculi eorum, ita ut non videant, et lumbos eorum perpetuo fac nutare.
25. Effunde super eos furorem tuum, et ardor iræ tuæprehendat eos.
26. Sit pagus eorum desolatus, in tentoriis eorum nullus sit habitans.
27. Nam tu quem percussisti, *illi* persequuntur, et dolori confessorum tuorum addunt.
28. Da culpam super culpam eorum, nec veniant in justitiam tuam.
29. Deleantur ex libro viventium, et cum justis ne scribantur.
30. Et ego afflictus et dolore affectus sum: salus (auxilium) tua, Deus, tutum me præstet (tanquam in arce).
31. Laudabo nomen Dei cantico, celebrabo illud gratiarum actione.
32. Et *id* placebit Jovæ magis quam bos, quam taurus cornutus, ungulatus.
33. Videbunt *id* afflicti (vel *mites*), lætabuntur; qui quæritis Deum, vivat (reviviscat) cor vestrum.
34. Nam attendit ad pauperes Jova, et vinctos suos non spernit.

33. Laudent eum cœli et terra,
mare, et omne quod in eo repit.
36. Nam Deus salvabit Sionem,
et ædificabit urbes Judæ;
et habitabunt ibi, et occupabunt eam (Judam).
37. Et semen servorum ejus possidebunt eam,
et qui amant nomen ejus habitabunt in ea.

NOTE.

Vers. 1. *In liliis*: vid. Ps. vi, 1; xlv, 1. — Vers. 2. Imago petita e torrentibus in Palestina post hiemem exundantibus. — Vers. 3. *Statio*, stabile quid, quo nitantur pedes. — Vers. 5. *Mendaces*; Maurer, *immeriti*. *Quod non rapit*, etc. Proverbium fuisse videtur Hebræis de innocente; sensus: plectantur in me, quo non admisi. — Vers. 6. Hoc sibi vult: qui delicta mea bene cognita habes, seis, o Deus, me nihil deliquisse dignum tantis injuriis. Alii minus recte delictorum confessionem hoc versu contineri putant. — Vers. 7. *In sne*, occasione mei immerito injurias patientis. — Vers. 8. *Tua causa*: vid. vers. 10. — Vers. 10. *Domus tua*, cultus tui. *Consumit*, i. e. me tenet; Maurer: *consumit*, i. e. me perdit, utpote odium et ludibrium mihi confans eorum, qui te inique sacra contemptui habent. — Vers. 11. *Alii*, et *fleo in jejunio ego*, propr. *anima mea*. — Vers. 13. *Sedentes in porta* sunt vulgo proceres qui jus dicunt; multi tamen hic intelligunt homines otiosos et leves, qui in portis confabulantur. *Castilena*: alii, *fides*, musicæ instrumentum, eod. sensu. Maurer, et loquuntur de me *cantica potantium*, vel *potantes temetum*. — Vers. 14. Alii: utinam hoc fiat *in tempore benevolentia tua!* Maurer, ... *directæ sunt tempore*, etc., i. e. statis quibus vis precebus adiri temporibus et locis. — Vers. 15. *Cæno*: cf. vers. 3. — Vers. 20. *Coram te*, tibi notissimi, eorumque scelera. Hoc versu et 2 sequentibus transit ad imprecationes, quæ sequuntur. — Vers. 21. *Et eger sum*, ita ut eger sim; alii, et *miseria*, puta *frangit*, etc.: non male. *Miserationem*, propr. *miserari*, vel *venientes ad miserandum*. — Vers. 23. *Mensa*, cibus; alii: felicitas, voluptates. *Securis*; alii, et *amicis eorum*. — Vers. 27. *Adiunt*, propr. *annumerant*, puta alios dolores. Minus recte Maurer et alii, *dolorem*.... deridendo narrant. Cf. Job. xix, 21, 22; Luc. xxiii, 3; Isai. lxvi, 16; Jerem. xviii, 23. — Vers. 28. Sensus: Sinito eos accumulare peccata, et indurari. — Vers. 29. Cf. Dan. xii, 1. — Vers. 32. Describitur victima, qualis ad sacrificium requirebatur. Cf. Levit. xi, 3. — Vers. 33. *Id*, meas pro divina ope laudes. — Vers. 34. *Suos*, pro ejus causa, vel ut vers. 27.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS LXVIII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

In finem, pro iis qui commutabuntur, David.

De hoc titulo dictum est in explicatione Psalmi xlv, quæ non sunt repetenda. Consentiant fere omnes expositores veteres, ut Hilarius, Augustinus, Hieronymus; et recentiores, ut Generardus, Jansenius, Agellius et alii, in hoc Psalmo prædici passionem Christi plane ad litteram, nec non eversionem Judæorum, et ædificationem Ecclesiæ, quæ constat ex iis qui feliciter commutabuntur de iniquitate ad justitiam, et de miseria temporalis ad gloriam sempiternam. Unus est Theodoretus, quem sequitur Euthymius, qui Psalmum exponendum censuit de captivitate Babilonica Judæorum: sed beatus Augustinus constanter reprehendit eos, qui audent aliter exponere, quam Apostoli expresserunt. Apostoli enim de Christo prædicit esse adimant illa: « Qui oderunt me gratis. » Joan. xv, et illa: « Zelus domus tue comedit me. » Joan. ii, item illa: « Opprobria exprobrantium tibi occiderunt super me. » Rom. xv, et illa: « In siti mea potaverunt me aceto. » Joan. xix, et illa: « Fiat habitatio eorum deserta, et non sit qui habitet in ea. » Act. i.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1.	1. SALVUM ME FAC, DEUS, QUONIAM INTRAVERUNT AQUÆ USQUE AD ANIMAM MEAM.	3. VENI IN ALTIUDINEM MARIS, ET TEMPESTAS DEMERSIT ME.	Vers. 3.
Vers. 2.	2. INFIXUS SUM IN LIMO PROFUNDI, ET NON EST SUBSTANTIA.	Passio Domini nostri Jesu Christi in Evangeliiis ita describitur, ut non multa dicantur de vehe-	Passio Christi

ab Evangelistis declarare passionem illam fuisse voluntariam, et summa constantia toleratam a Christo. Sed quoniam oportebat etiam ut mundus intelligeret acerbissimam dolorem in Christo fuisse maximam, atque inde colligeret quantum debeat Redemptori, ideo Spiritus Sanctus hanc dolorem vehementiam multo antea Prophetis revelavit, ac per eos, ut testes fide dignissimos, et ab omni adulatione alienos, scribi voluit. Itaque multa de hac re scripsit Isaias, multa Jeremias; sed nullus plura quam David. Igitur in primis tribus hujus Psalmi versiculis, describitur passio Christi per similitudinem mersionis in aquas lutulentas et profundissimas. « Salvum me fac, Deus; » salutem petit Salvator a Deo Patre, non salutem animæ quam habebat, et perdere non poterat, cum beatus esset: sed salutem corporis, eamque non absolute petit, sed ut ostendat magnitudinem doloris, et contrarietatem naturalis appetitus ad mortem, eo prorsus modo quo in horto dixit: « Pater, si vis, transfer calicem hunc a me, » Luc. xxii. « Quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam. » Hic incipit similitudo demersionis in aquas: Quoniam, inquit, similis factus sum ei, qui projectus in aquas incipit sentire aquas penetrantes ad vitæ, ut jam respirare et vivere non possit. « Infixus sum in limo profundi, et non est substantia, » id est, similis factus sum, non solum homini precipitato in aquas, sed in aquas limosas et sine fundo, ut non liceat emergere, neque subsistere. Illud, et non est substantia, significat, et non est fundamentum, sive fundus, ubi subsistat possit: nam græce est *ὄστρακον*, et hebraice *מַחֲמַד* *maha-mad*, quæ stationem, sive consistentiam, vel subsistentiam significant. « Veni in altitudinem maris, » id est, non in parvum gurgitem demersus sum, sed in mare magnum et profundissimum, ut aquarum immensa multitudo super me sit. « Et tempestas demersit me, » id est, quia tempestas vehementissima ventorum et fluctuum demersit me. In hac similitudine per *multitudinem aquarum usque ad animam penetrantem*, intelliguntur pene mille, quas Christus pertulit, quæ usque ad mortem sævierunt: non enim simpliciter morte defunctus est, sed innumeratas penas doloresque sustinuit. Per *himum profundum*, cui infixus inhaesit, significantur peccata totius humani generis, quæ illum in penis detinuerunt; per *tempestatem*, qua demersus fuit in aquas, intelliguntur justitia decretumque divinum quod expiari peccata voluit: intelligitur quoque rabies et crudelitas Judæorum: intelligi denique potest, et maxime proprie, vehementiam amoris ipsius erga genus humanum. Nam per eam tempestatem, intelligitur causa efficiens passionis, quæ multiplex fuit, ut theologi docent ex divinis Scripturis. Nam Apostolus ad Rom. viii, dicit: « Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. » Et Actor. iii, dicit S. Petrus ad Judæos:

« Auctorem vitæ interfecistis. » Et rursus B. Paulus ad Ephes. v: « Christus dilexit Ecclesiam, et tradidit semetipsum pro ea. » Itaque tempestas valida, quæ Christum demersit in profundum passionis et mortis, fuit partim bona et laudabilis, partim mala et reprehensione dignissima.

4. LABORAVI CLAMANS, RAUCE FACTE SUNT FAUCES MEÆ: DEFEGERUNT OCULI MEI, DUM SPERO IN DEUM MEUM.

Ex hoc versiculo intelligimus, quæ dicta sunt in tribus versiculis superioribus accipienda esse per similitudinem: nam si proprie Christus demersus fuisset in aquas, non potuisset clamare. Sed hic etiam versiculus quartus per similitudinem accipiendus est: Christus enim clamavit quidem in passione, cum ait: « Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? » Matth. xxvii; et rursus clamavit, cum ait: « Pater, in manus tuas commendo spiritum meum, » Luc. xxiii. Sed hi clamores tam breves fuerunt, ut non potuerint raucedinem facere. Quod autem Christus in passione defecit aspiciendo, et expectando auxilium a Deo, nusquam legitur. Itaque sensus est: Tanta fuit acerbitas, et prolixitas doloris mei, quantum intelligimus esse in illis, qui usque ad raucedinem auxilium implorantes vociferantur et clamant; et quanta in illis esse solet, quorum oculi deficiunt aspiciendo in cœlum, et expectando auxilium a Deo. Quod igitur Christus in passione semper fere taceret, « ut agnus mansuetus, qui portatur ad victimam, » ut dicit Hieremias cap. xi, et adjuvantem non requisiverit, quasi nihil acerbi pateretur, non fecit levitatis passionis, sed magnitudo constantiæ, et flamma charitatis. Si enim juxta magnitudinem dolorum lamentatio esse debuisset, sine dubio rauce facte fuissent fauces ejus ob continuum vociferationem, et oculi ejus caligassent, dum aspiceret in auxiliatorem. Quare (ut supra indicavimus) Propheta expressit magnitudinem passionis, Evangelista vero constantiæ magnitudinem demonstravit.

5. MULTIPLICATI SUNT SUPER CAPILLIS CAPITIS MEI, QUI ODERUNT ME GRATIS.

6. CONFORTATI SUNT, QUI PERSECUTI SUNT ME INIMICI MEI INJUSTE; QUÆ NON RAPIT, TUNG EX-SOLVEAM.

Explicat nunc Propheta in persona Christi, propriis verbis, quæ hæcenus dixit per similitudinem. Comparavit enim persecutores Christi multitudini aquarum et violentiæ tempestatis: nunc aperte dicit inimicos suos fuisse prope innumerabiles et violentissimos, et absque ulla justa causa, imo sine ulla causa ita sævisse. « Multiplicati sunt super capillis capitis mei, » Matth. xxvii, id est, plures fuerunt, quam sit numerus capillorum capitis, qui numerari vix possunt. « Qui oderunt me gratis, » Joan. xix, id est, plu-

rimi fuerunt, qui oderunt me absque ulla causa. Quod plurimi fuerint perspicuum est ex Evangelio; nam præter concilium seniorum, pontificum, scribarum et pharisæorum, accessit turba populi maxima, quæ clamavit: Crucifige eum, » *Luc. xxiii.* Accesserunt integræ cohortes militum paganorum: » sprevit enim eum Herodes cum exercitu suo. » Et in domo Pilati convenit universa cohors militaris ad Christum illudendum. Accessit etiam Judas super numerum odientium Christum. Quod autem gratis eum oderint non potest dubitari, « cum pertransierit beneficiendo, et sanando omnes oppressos a diabolo, » *Act. xx.* et neminem unquam læserit. Causa vero quam allegabant in concilio, *Joan. xi.*: « Si dimitimus eum sic, venient Romani, et tollent locum nostrum et gentem, » eventus docuit quam fuerit vana et ex falsa prudentia prodierit: nam non dimiserunt eum, imo impediunt, quantum poterunt, Evangelii progressum, et tamen venerunt Romani, et tulerunt locum eorum et gentem: quod non accidisset, si Christum, qui pacis, et mansuetudinis et charitatis, doctor et auctor erat, fideliter recepissent. Addit Propheta de violentia inimicorum Christi. « Confortati sunt, qui persecuti sunt me inimici mei iniuste, » id est, iniusti persecutores mei roborati sunt, fecerunt sibi animum, prævaluerunt, et ideo iniusti fuerunt, quia coegerunt ut solverem « que non rapuit, » id est, penam darem sine merito culpæ. Omnis iniquus, raptor dici potest, quia rapit gloriam Dei, et ideo cum punitur, solvit quod rapuit: sed Christus nihil rapuit, quia nunquam peccavit, et tamen penas gravissimas dedit. Agnovit id latro pendens in cruce, cum ait: « Nos quidem juste (cruce videlicet supplicium patimur), nam digna factis recipimus, hic autem nihil mali gessit, » *Luc. xxiii.*

Vers. 7. 7. DEUS, TU SCIS INSPIENTIAM MEAM, ET DELICTA MEA A TE NON SUNT ABSCONDITA.

Quia dixerat iniuste se pati, et solvere quæ non rapuit, reddit nunc rationem cur voluerit pati, cum facile posset ab iniusta persecutione se liberare; causam autem esse dicit insipientiam suam, et delicta sua, quæ Deo notissima, sed mundo oculissimæ erant. *insipientiam suam* videt insipientiam Adami quam in se suscepit, et *delicta sua* vocat delicta ejusdem Adami et creatorum hominum, quæ portavit, non commisit. « Deus, inquit, tu bene nosti, quæ sit insipientia mea, » quæ « delicta mea, » id est, in se me pati propter insipientiam primi hominis, qui seductori credidit similem Deo se futurum, si ligno veſito vesceretur: et propter inobedientiam ejusdem, quæ insipientiam illam consecuta est. Addit S. Augustinus, insipientiam Christi dici posse eam, quæ apud omnes homines insipientia visa est, cum tamen sapientia esset maxima, vi-

delleet quod, cum posset unico verbo a morte se liberare, voluit tamen pati æerbissima tormenta et mortem ipsam crucis, ut servulos et ipsos inimicos a tormentis et morte redimeret. Hæc stultitia visa est hominibus, sed Deus novit hoc genus stultitiæ sapientius esse omni humana sapientia. Quomodo stultitia videri potest ignorantibus artem agriculturæ, cum grana optima projiciantur in campos, et amitti irreparabiliter videntur: sed, cum eadem grana multiplicata colliguntur in messe, tunc apparet, non stultitiam, sed sapientiam fuisse projicere eo modo grana in sulcos terre.

8. NON ERUBESCANT IN ME, QUI EXPECTANT TE, Vers. 8.

DOMINE, DOMINE VIRTUTUM.

9. NON CONFUNDANTUR SUPER ME, QUI QUÆRUNT IN TE, DEUS ISRAEL.

10. QUONIAM PROPTER TE SUSTINUI OPPROBRIUM, Vers. 10.

OPERUIT CONFUSIO FACIEM MEAM.

Sollicitus pro membris suis orat, ut hæc ipsius passio non sit scandalum fidelibus suis, aut certe non desperet; nam ipse dixit: « Beatus qui non fuerit scandalizatus in me, » *Matth. xi.*; et ad discipulos passione jam imminente: « Omnes vos scandalum patiemini in me nocte ista, » *Matth. xxvi.* Ideo nunc ait: « Non erubescant in me, qui expectant te, Domine, » id est, non erubescant propter me, qui sperant in te, quasi ego derelictus a te sim, et spes mea vana fuerit; ne dicant: Quis audebit expectare Dominum, id est, sperare in Domino, si Filium suum Dominus ita negligit, ita deserit? Ac deinde repetit et declarat, addens: « Non confundantur super me, qui quærent te, Deus Israel; » nam qui confunduntur, erubescunt, et qui sperant, quærunt. Quod ergo dixerat: « Non erubescant in me, » declarat per illa verba: « Non confundantur super me, » id est, mei causa. Et quod dixerat, « qui expectant te, » explicat per illa, « qui quærunt te, » id est, qui sperantes in te quærunt auxilium tuum; et ad id quod dixerat, « Domine virtutum, » addit, « Deus Israel, » ut ostendat merito homines confidere in Deo, quia Dominus est virtutum, id est, exercitum, ac per hoc potentissimus; et simul est Deus Israel, id est, amator et protector populi sui, ac per hoc benignus, et qui non solum potest, sed etiam vult et solet defendere suos. Reddit postremo causam, cum id iuste petat: « Quoniam, inquit, propter te sustinui opprobrium, » id est, hoc iuste peto, quia ignominiam, quam passus sum, non propter culpas meas, sed propter honorem tuum passus sum. Propter te, inquam, « operuit confusio faciem meam, » id est, propter gloriam tuam, ego sustinui contumelias, flagella, irrisiones, sputa in faciem, et alia id genus, quæ verecundia ac rubore vultum meum impleverunt.

Vers. 11. 11. EXTRANEUS FACTUS SUM FRATRIBUS MEIS, ET PEREGRINUS FILIIS MATRIS MEÆ.

Vers. 12. 12. QUONIAM ZELUS DOMUS TUÆ COMEDIT ME; ET OPPROBRIA EXPLOBRANTIUM TIBI CECIDERUNT SUPER ME.

Explicat Propheta in persona Christi occasionem persecutionis Judæorum. Occasio enim fuit, quia Dominus reprehendebat mala opera eorum; sic enim ipse ait *Joan. vii.*: « Non potest mundus odisse vos, me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de illo, quod opera ejus mala sunt. » Et in libro *Sapient.* cap. ii dictum est: « Circumventimus justum, quoniam inutilis est nobis, et contrarius operibus nostris, et improperat nobis peccata legis, et diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ, » etc. Dicit igitur: « Extraneus factus sum fratribus meis, » id est, tanquam extraneum me reputaverunt fratres mei, Judæi; « et peregrinus filius matris meæ, » id est, tanquam hospes vel alienigena existimatus sum a filiis matris meæ synagoga. Et hoc est quod initio Evangelii scripsit S. Joannes: « In propria venit, et sui eum non receperunt. » Nam etiamsi dixerant *Joan. vii.*: « Hunc scimus unde sit; et Dominus eis: » Et me scitis, et unde sim scitis; » tamen *Joan. ix.* dicunt: « Scimus quia Moysi locutus est Deus, hunc autem nescimus unde sit, » id est, non novimus eum, extraneus est nobis.

Reddit autem rationem cur tanquam extraneum eum haberint, cum addit: « Quoniam zelus domus tuæ comedit me; » zelus enim domus Dei tum corporalis, id est, templi, quod profanabant Judæi negotiationibus; tum spiritualis, id est, congregationis fidelium, quam vitis variis inquinabant, « comedebat, » id est, consumebat, urebat, dolore afficiebat ipsum: ac propterea ipse zelo illo permotus gravissime Judæos arguebat, ut perspicuum est ex cap. *xxiii. Matth.*, et cap. *xi. Luc.*, et cap. *viii. Joan.*; et sicut ipse iuste eos arguebat, ut emendaret: sic vicissim illi eum blasphemabant, eique conviciabantur, dicentes: « Demonium habes, Samaritanus es; » et: « In Beelzebub principe demoniorum ejecit demonia; » et: « Scimus quia hic homo peccator est, » *Joan. viii.*; et ideo subiungit in Psalmo: « Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me. » Dicit autem: Opprobria exprobrantium tibi, quia iniquæ Filii pertinent ad Patrem, præsertim, cum in divinis Patris et Filii unum sint in essentia: et quamvis communes essent omnes injuriæ Patri et Filio, tamen eæ præcipue pertinebant ad Patrem, quæ ad miracula pertinebant, quæ sunt opera divina, de quibus ipse dicebat: « Opera, quæ dedit mihi Pater, ut faciam illa, testimonium perhibent de me, » *Joan. v.*; et: « Pater in me manens ipse facit opera, » *Joan. xiv.* Illa ergo calumnia: « In Beelzebub principe demoniorum ejecit demonia, » propriissime ad Patrem perti-

Injuriæ filii sunt eorum merito parvi

nebat, eum opera Dei, quæ Filius faciebat in nomine Patris sui, et quæ Pater per Filium operabatur, ipsi tribuerent diabolo. Ista ergo opprobria exprobrantium Patri cadebant super Filium, tum quia intentio Judæorum erat Filium calumniari, non Patrem; tum quia ipse Filius libenter super se accipiebat injurias quæ ad Patrem pertinebant, et in hoc sensu allegatur hic versiculus ab Apostolo *ad Rom. xv.*

13. ET OPERUI IN JEJUNIO ANIMAM MEAM, ET FACTUM EST IN OPPROBRIUM MIHI.

14. ET POSUI VESTIMENTUM MEUM GILICIMUM, ET FACTUS SUM ILLIS IN PARAPOLAM.

Prior versiculus obscurissimus est, tam quoad verba, quam quoad sententiam. Et obscurior etiam videtur esse juxta verba hebraica, ubi legitur: *Et flevi in jejunio animam meam*; neque satisfaciunt, qui contendunt lectionem puram esse in quodam codice Vaticano, ubi legitur: *Et incurvavi in jejunio animam meam*; et verba hebraica esse immutata, et pro עֲבֵהֶם *ebcheh*, legendum esse עֲבֵהֶם *ebchep*: isti, inquam, non satisfaciunt, tum quia Vulgata editio habet et operui, tum quia omnes tractatores græci et latini legunt et operui. Neque vox hebraica *ebchep* significat *incurvare*, ut ipsi volunt; non enim עֲבֵהֶם *ebchep*, sed עֲבֵהֶם *chaphaph*, significat *incurvare*. legitur, his omissis, primo *anima* ponitur pro toto homine, et operui *animam meam*, significat operui me, id est, operui caput meum jejunando. Operire autem caput jejunando est cum luctu et mœnore in signum humilitatis et penitentia jejunare; unde dicitur in alio *Psalm.* *xxxiv.*: « Humiliabam in jejunio animam meam. » Quod autem lugentes et mœrentes solerent operire caput, perspicuum est ex multis locis Scripturæ sacræ, lib. *ii. Reg. cap. xv.*: « Porro David ascendebat civum Olivarum, scandens et flens, nudis pedibus, et aperto capite. » Et eodem lib. cap. *xix.*: « Porro rex operuit caput suum, et clamabat voce magna: Fili mi Absalon, Absalon fili mi! » *Esther. cap. vi.*: « Aman festinavit in domum suam lugens, et aperto capite. » Et de ritu jejunandi *Isai. lvi.*: « Numquid hoc est jejunium quod elegi, per diem affligere hominem animam suam, numquid contorquere quasi circulum caput suum, et saccum, et cinerem sternere? ubi contorquere caput quasi circulum est caput cooperire undique, et tegmen arcte constringere. Atque hinc conciliari potest lectio hebraica cum græca et latina. Quod enim habetur in hebræo: *Et flevi in jejunio animam meam*, existimaverunt Septuaginta Interpretes, intelligendum esse non proprie de fletu, sed de signo et ritu fletus et doloris, et ideo verterunt, operui in jejunio animam meam. Neque est novum quod fletus accipiat pro signo fletus: nam in Scripturâ passim legitur defletos fuisse mortuos mulis diebus; quod significat signa præcedentia molestissimi doloris multis diebus portata. Et quod legitur in Genesi

Omnis iniquus raptor dici potest.

Christus quomodo Judæis ait factus extraneus?

cap. ultimo, quod *Aegyptus* fleverit Jacobi patriarchae mortem septuaginta diebus, sine dubio de signis lucis intelligitur, ut notat S. Hieronymus. Jam quod attinet ad sententiam, non legitur Christum jejunasse aperto capite, neque sacrum induisse, multo minus ea causa fuisse derisum; sed contra legitur dictum de eo, *Math. xi*: « Ecce homo vorax et potator vini; » et discipulos ejus reprehensos, quod non jejunassent, ut discipuli S. Joannis et Pharisaeorum jejunabant, *Math. ix*. Jejunavit quidem Dominus quadraginta diebus in deserto, sed hoc fuit occultum jejunium, ut non potuerit inde opprobrium pati. Jejunavit quoque seipsum totos dies occupatus in predicatione, quemadmodum vigilabat saepe totas noctes orationi vacans, sed non inde opprobrium illi accessit. Denique jejunavit in passione sua a vespera feriae quintae usque ad horam nonam feriae sextae, et ob defatigationem et flagella sine dubio esurivit et sitiivit. Nec defuit ritus operiendi caput: nam spineo galero coopertus jejunavit, nec sine opprobrio, cum in fame sua felle cibatus, et in siti aetere potatus fuerit: tamen de cilleto, sive sacco nihil in Evangelio legitur. Quare cum S. Augustino duo isti versiculi exponendi esse videntur spiritualiter, ut per jejunium cum fletu et mœnore intelligamus esuriam et sitim ardentissimam salutis animarum, pro quibus angebat et gemebat; per cilicium vero intelligatur caro mortalis et passibilis, qua Verbum indutum mundo apparuit, ut humilitate sua mortales adduceret ad contemptum rerum transeuntium, et desiderium æternarum: et ob ista opprobrium factus est, et fuit Judæis « in parabola, » id est in irrisionem, inquit S. Augustinus. Parabola enim est similitudo quae potest esse in bono et in malo, sed hoc loco intelligitur in malo, quomodo *Sap. v*, dicuntur sancti fuisse « in similitudinem improprietatis. » Fuisse autem Christum irrisum in terris, manifestum est; nam *Marc. v*, cum diceret: « Non est mortua puella, sed dormit, irridebant eum. » Et *Luc. xvi*, cum loqueretur de elemosynis large faciendis, « audiebant Pharisei avari, et deridebant eum. » In passione autem irrisus fuit a militibus, ab Herode, a principibus sacerdotum, et ab aliis.

Christus in Passione esurivit.

parabola hic sumitur in malo.

Vers. 15. 15. ADVERSUM ME LOQUEBANTUR, QUI SEDEBANT IN PORTA; ET IN ME PSALLEBANT, QUI BIBEBANT VINUM.

Heo est quasi appendix ad ea quae dicta sunt, quasi dicat: Accedit præterea, quod adversum me loquebantur qui sedebant in porta, » id est, principes ac iudices in conciliis suis de interitu meo consultabant, et falsa testimonia querebant, ac me denique ad mortem condemnabant. Judicia in portis civitatum apud Hebræos exercebantur; unde *Proverb. xxxi*: « Nobilis in portis vir ejus, cum sederit cum senatoribus terræ. » Et in me psallebant qui bibebant vinum, » id est, non solum publice in conciliis, sed etiam privatim in

domibus tempore conviviiorum inter pocula de me garriebant, et cantabant ludentes et irridentes.

16. EGO VERO ORATIONEM MEAM AD TE, DOMINE: Vers. 16. TEMPUS BENEPLACITI, DEUS.

Exposuit haec Propheta magnitudinem passionis Dominice; nunc exponit orationem Christi ad Patrem pro liberatione a tantis malis, de qua scribit Apostolus *ad Hebr. v*: « Qui in diebus carnis suae preces supplicationesque ad eum qui posset illum salvum facere a morte, cum clamore valido, et lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia. » Ex quo intelligimus orationem Christi absolutam non fuisse, ut non pateretur, aut non moretetur, sed ut in passione vel morte non detineretur: in quo « exauditus fuit; » nam oratio illa fusa est in cruce, et mox emissio spiritus liberatus est a passione, et post triduum resurgens gloriosus liberatus est omnino a morte et omni tribulatione. « Ego, vero, inquit, orationem ad te, Domine, » id est, illi mihi insultabant, et opprobria in me jaciebant; « ego vero orationem » pro illis, et pro me tibi Deo Patri cum lacrymis offerrebam, dicens: « Tempus beneplaciti, Deus, » id est, jam adventit tempus a te definitum, ut complaceat tibi me ab his cruciatibus liberare, et mundum hoc tanto oblato sacrificio reconciliare. Hoc idem legitur *Joan. xvi*: « Pater, venit hora, clarifica Filium tuum; » et *Joan. xix*: « Consummatum est. »

17. IN MULTITUDINE MISERICORDIÆ TUAË EXAUDI ME, IN VERITATE SALUTIS TUAË.

Pergit in oratione, ac petit ut quandoquidem jam venit tempus beneplaciti, exaudiat orationem ejus. « In multitudo misericordiae, » id est in veritate salutis tuae, » id est propter multitudinem misericordiae, ex qua motus est ad promittendam reconciliationem per passionem Filii sui, et propter veritatem, id est, veracitatem et fidelitatem salutis, quia Deus non minus pius et misericors est in promittenda salute, quam fidelis et justus in praestanda salute, quam promisit.

18. ERIPÉ ME DE LUTO, UT NON INFIGAR: LIBERA ME AB IIS, QUI ODERUNT ME, ET DE PROFUNDIS AQUARUM.

19. NON ME DEMERGAT TEMPESTAS AQUÆ, NEQUE ABSORBEAT ME PROFUNDUM, NEQUE URGEAT SUPER ME PUTEUS OS SUUM.

Petit liberationem sub eadem metaphora aquarum, et luti, et tempestatis, de qua dixerat in primis tribus versiculis. « Eripe me de luto, ut non infingar, » id est, ut non tam alle infingar, ut non emergam; dixerat enim: « Infixus sum in limo profundi, » nunc petit non detineri in eo luto. « Libera me ab iis, qui oderunt me, » id est, ab iniquis persecutoribus; « et de profundis aquarum, » id est de magnis tribulationibus, in quas illi me conjecerunt. « Non me demergat tempe-

Christi oratio non fuit ut non pateretur, aut non moretetur.

Vers. 20. 20. EXAUDI ME, DOMINE, QUONIAM BENIGNA EST MISERICORDIA TUA; SECUNDUM MULTITUDINEM MISERATIONUM TUARUM RESPICE IN ME.

Vers. 21. 21. ET NE AVERTAS FACIEM TUAM A PUERO TUO, QUONIAM TRIBULOR, VELOCITER EXAUDI ME.

Vers. 22. 22. INTENDE ANIMÆ MEÆ, ET LIBERA EAM; PROPTER INIMICOS MEOS ERIPÉ ME.

Multiplex Propheta verba orationis in persona Christi patientis, ut ostendat magnitudinem passionis. « Exaudi me, Domine, quoniam benigna est misericordia tua; » proponit tres rationes, ob quas debet exaudiri: unam ex parte misericordiae Dei, alteram ex parte magnitudinis doloris sui, tertiam ex parte inimicorum persequentium. Prima ratio est in hoc versiculo, ubi dicitur misericordia Dei benigna et multa esse. S. Augustinus legit: *Quoniam suavis est misericordia tua; et dicit misericordiam miseris suavissimam esse, quemadmodum cibis suavis est esurientibus, non autem saturis, a quibus contemnitur. Itaque vult sensum esse: « Exaudi me, Domine, quoniam » mihi in tribulatione consulto suavis « est misericordia tua; » jam enim incipio experimento discere, quam dulciter sapiat misericordia tua. In hebreo est vox generalis, nimirum *טוב הדרך* *tob chasdecha*, bona est misericordia tua: quae vox potest et benignam, et suavem significare. Altera ratio est in sequenti versiculo: « Et ne avertas faciem tuam a puero tuo, quoniam tribulor velociter exaudi me. » Nusquam Deus faciem suam avertit a Filio suo; sed visus est avertisse, quando eum in cruce pendentem in summis doloribus dereliquit, dicente ipso Domino: « Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? » *Math. xxvii*. Huc igitur respicit, cum dicit: « Ne avertas faciem tuam a puero tuo, » id est, ne diutius me in his doloribus derelinquas. Per vocem *puerum*, S. Augustinus intelligit *parvulum*, quia Christus*

Misericordiam Dei quae modo suavis est?

tas aquae; » antea dixerat, « tempestas demersit me, » ideo nunc petit, non demergit, id est, non detineri in illa immersione; quod declarat, dicens: « Non ita me absorbeat profundum, » ut nunquam emergam. « Et non urgeat super me puteus os suum, » id est, non claudat puteus in quem cecidi os suum: nam, dum patet os putei, spes est evadendi; sed, clauso atque obturato ore putei, nihil nisi desperatio superest. Verbum hebraicum *טון* *atar* proprie significat *claudere*, et sic legit S. Augustinus: *Non coarctet puteus os suum; et exponit, non claudat*. S. Hilarius legit: *Non contineat*; S. Hieronymus: *Non coronet*; quare nostra lectio, quae habet: *Non urgeat*, exponenda est, *non comprimat os suum*, id est, *non claudat*. Quomodo etiam exponunt graecam vocem, *επιχειρε*, Theodoretus et Euthymius, id est, *non concludat*. In summa petit celere resurrectionem a mortuis, et liberationem ab omni malo, primum sibi, deinde membris suis.

« humiliavit se usque ad mortem, » et sic parvulum, abjectum et humilem se fecit. Vox hebraica *מְהַלְלָאָהּ* *mehaldeca serum* significat, et hoc loco valde ad rem, ut ostendat Christum in forma servi orasse, et dixisse: « Quoniam tribulor, » vehementissima videlicet, et intolerabili passione, « velociter exaudi me. » Tertia ratio est in sequenti versiculo: « Intende animæ meae, et libera eam, propter inimicos meos eripe me. » Quid petierit, cum ait: « Velociter exaudi me, » explicat per sequentia verba: « Intende animæ meae, » id est, vitæ meae ad extremum perductæ, et libera eam per celere resurrectionem. Et subjungit rationem, quae tertia est, ut diximus, cum ait: « Propter inimicos meos eripe me, » id est, eripe me a doloribus et a morte, resuscitans me in vitam immortalem, ut inimici mei videntes se prevalere non potuisse, vel confundantur, vel convertantur: quod factum esse legitur *Act. ii*, ubi audientes populi Christum resurrexisse, et videntes id manifestissimis signis et prodigiis confirmari, multi compuncti dicere ceperunt: « Quid faciemus, viri fratres? » et conversi sunt ad tria millia. Alii obstinati in malo ita confusi sunt, ut dicerent, *Act. iv*: « Quid faciemus hominibus istis? quoniam notum signum factum est per eos, omnibus habitantibus Jerusalem; manifestum est, et non possumus negare. »

23. TU SCIS IMPROPERIUM MEUM, ET CONFUSIONEM MEAM, ET REVERENTIAM MEAM.

24. IN CONSPPECTU TUO SUNT OMNES, QUI TRIBULANT ME; IMPROPERIUM EXPECTAVIT COR MEUM, ET MISERIAM.

Vocat ipsum Deum in testem passionis suae, ac precipue ejus passionis, quae in ignominia consistit: nobiles enim animi pluris faciunt ignominiam, quam dolorem corporis. « Tu, inquit, scis improprium meum, » id est, quae impropria in me jacent adversarii; « et confusionem meam, » id est, confusionem, quae nascitur ex opprobriis: confunditur enim apud alios, non solum qui culpam veram agnoscat, sed etiam qui sine culpa est, sed videt credi ab aliis crimina, quae sibi falso obijciuntur. « Et reverentiam meam, » id est, verecundiam, quae ex confusione oritur solet: erubescunt enim, qui apud alios confunduntur, etiamsi injuste confundantur. In hebreo est vox *חַלְמָה* *chelimmah*, quae *verecundiam* significat, et *verecundiam* in hoc loco legitur S. Hilarius. S. Augustinus, Euthymius et alii: quare vox *verecundia*, quae habetur in nostra editione, non significat reverentiam quae debebatur Christo, sed reverentiam quam ipse in se habebat, id est, erubescuntiam et verecundiam. « In conspectu tuo sunt omnes, qui tribulant me, » id est, sicut non te laet afflictio mea, ita non te latent, qui affligunt: a quibus nihil expectare possum, nisi improprium et miseriam; sicut semper exspec-

tavit cor meum, multo antea quam advenirent. Ex hebræo S. Hieronymus verit : *Opprobrio contritum est cor meum, et desperatus sum.* Sed facile est videre quid Septuaginta legerint, ut verterent : *Inproprium expectavit cor meum, et miseriam;* nam *שָׁבַר shabar*, si legatur cum puncto in dextro cornu, significat *contritum est*, ut verit S. Hieronymus; sed si legatur *sabar*, cum puncto in sinistro, significat *expectavit*, et sic legerunt Septuaginta. Sic etiam vox hebraica *אֲנִישָׁה anushah*, et nomen esse potest, et verbum : si nomen sit, ut Septuaginta crediderunt, *אֲנִישָׁה* significat *graven afflictionem*, quam ipsi *miseriam* dixerunt; si verbum sit, ut credidit S. Hieronymus, significat *valde dolui*; vel etiam, ut ipse verit, *desperatus som.* Itaque lectio greca et latina non discordat ab hebraica, si legatur, ut eam Septuaginta Interpretes legerunt.

Vers. 25. **25. ET SUSTINUI, QUI SIMUL CONTRISTARETUR, ET NON FUIT; ET QUI CONSOLARETUR, ET NON INVENI.**

Vers. 26. **26. ET DEDERUNT IN ESCAM MEAM FEL, ET IN SITI MEA POTAVERUNT ME ACETO.**

Ad dit extremum, in tantis passionibus suis, non solum se nullum habuisse consolatorem et compatientem, sed in fame fel sibi datum in escam, et in siti acetum in potum. Non defuerunt, qui contristarent in morte Christi, sed defuerunt, qui simul cum illo contristarentur, id est, ob eam causam tristarentur, unde ipse tristabatur. Nam Apostoli et pie mulieres tristabantur ob mortem Christi temporalem; ipse vero tristabatur ob mortem spirituales, et spirituales cecitatem Judæorum, qui insaniebant in medicum, qui venerat curare eos. « Sic etiam quæsit consolantem, et non invenit, » quia consolatio, quam quærebat, erat conversio impiorum. In passione autem ejus multi perversi sunt; pauci, aut nulli conversi. Nam latro conversus quidem est, sed sub fine passionis; at in ipsa passione turbæ clamarent *Joan. x* : « Tolle, tolle, crucifige eum; » Apostoli, scandalum passi, fugerunt, Petrus negavit, Judas desperavit. Quod autem dicitur de felle dato in escam, ad litteram non legitur in Scriptura, quia *Matth. xxvii*, fit quidem mentio fellis, sed dati in potum, non in escam : « Dederunt, inquit, ei bibere vinum cum felle mixtum; » et forsasse non fuit proprie fel, quia erat potio amara. Marcus enim, cap. xv, hoc idem referens dicit : « Dabant ei bibere myrrhatum vinum, » et hæc est causa forsasse, cur Mathæus non allegaverit scripturam istam Psalmi, ut semper solet diligenter notare, quando scriptura aliqua impletur in actionibus et passionibus Christi. Probabile igitur est, escam istam fellis intelligendam esse spiritualiter, ut per escam fellis intelligatur amaritudo peccatorum, quæ Christo in passione jejuniati loco cibi ingesta est. Quod denique dicitur de potu aceti, non solum spiritualiter, sed etiam ad litteram impletum est, ut perspicuum est ex

cap. *xix Joan.*, ubi notat Evangelista Christum dixisse : « Sitio, » et accepisse acetum sibi in spongia porrectum, ut impleteret Scripturam. Scriptura autem implenda hæc erat : « In siti mea potave- runt me aceto. »

27. FIAT MENSÆ EORUM CORAM IPSIS IN LAQUEUM, ET IN REITRIBUTIONES, ET IN SCANDALUM.

28. OBSCURENTUR OCULI EORUM, NE VIDEANT; ET DORSUM EORUM SEMPER INCURVA.

29. EFFUNDE SUPER EOS IRAM TUAM, ET FUROR IRE TUE COMPRENDAT EOS.

30. FIAT HABITATIO EORUM DESERTA, ET IN TABERNACULIS EORUM NON SIT, QUI INHABITET.

Incipit nunc Propheta, per modum imprecationis, predicere mala quæ eventura erant Judæis ob ingratitude et crudelitatem in Christum, qui ad eos missus fuerat Salvator et Redemptor. Describit autem penas spirituales et corporales, quas in Judæis manifestissime cernimus : « Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum; » per mensam intelligunt Patres lectionem Scripturarum, unde pascuntur animæ fidelium veritate divina. Vocat autem mensam, ut opponat esse fellis, quasi dicat : Illi mihi dederunt fel in escam, tu facies ut eorum mensa et esca vertatur eis in laqueum. Hæc mensa coram Judæis est, quia assidue legunt Mosem et Prophetas, sed facta est illis in laqueum, quia perperam intelligentes captivum laqueo infidelitatis, et illa ipsa Scriptura, quæ fideliter considerata poterat eis salutem adferre, adfert eis perditionem, quia detinet illos in incredulitate. Eadem facta est illis in retributiones, quia quod mensa Scripturarum versa sit illis in laqueum, permisit Deus, ut retribuere illis quod merebantur. Nam justum est, ut qui lucem aspicerent, in tenebris maneat. Facta quoque est illis « in scandalum, » quia lapidem angularem a Deo missum, non cognoverunt, sed in eum potius impeerunt et offenderunt; unde factus est illis « lapis offensionis, et petra scandali, » *Isai. viii*, et *Rom. ix*. « Obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum eorum semper incurva. » Hæc est radix malorum supradictorum, quia permittente Deo depravatus est intellectus, et affectus eorum. « Obscurati sunt oculi eorum » interiores; imo « velamen est super cor eorum, » teste *Paulo II Cor. iii*; « imo excecati sunt, » ut dicitur *Isai. cap. vi*, *Matth. xiii*, *Joan. xii* et *Rom. xi*. Depravatus quoque est eorum affectus, ut nihil appetant, nisi terrena; quod significat illud : « Dorsum eorum semper incurva, » id est, te permitte, ac per hoc puniente eorum ingratitude, semper curvi incedent, ut nihil nisi terram aspiciant. Ut autem intelligamus hæc eorum cecitatem, et pravitatem de ira Dei descendere, subjungit Propheta : « Effunde iram tuam super eos, » id est, effundes super eos iram tuam : quod Apostolus confirmat, *I Thessal. ii* : « Qui Dominum co-

Mensa
est felis
Scriptura-
rum.

Scriptura
illa
est in la-
queum.

eiderunt Jesum, et Prophetas, et nos persecuti sunt, et Deo non placent, » etc. Et paulo post : « Pervenit enim ira Dei super illos usque in finem. » Ex hac ira Dei processit spiritalis plaga primum, deinde etiam temporalis, quia expulsi de terra promissionis toto orbe exules, et profugi vagantur; quod subjungit Propheta, dicens : « Fiat habitatio eorum deserta, et non sit qui in tabernaculis eorum inhabitet; » id impletum est ad litteram, cum Tito imperatore jubente eversa est Jerusalem, et inhabitabilis reddita; postea vero reedificata quidem est, et habitari coepit, sed a Gentilibus, vel Christianis, vel Saracenis, non autem a Judæis. Unde quod ad Judæos attinet, adhuc deserta est, quia ibi non permittuntur habitare, nisi pauci admodum; prædixit hoc etiam Dominus, *Matth. cap. xxiii* : « Ecce relinquatur vobis domus vestra deserta. »

Vers. 31. **31. QUONIAM QUOM TU PERCUSSISTI, PERSECUTI SUNT; ET SUPER DOLOREM VULNERUM MEORUM ADDIDERUNT.**

Vers. 32. **32. APPONE INIQUITATEM SUPER INIQUITATEM EORUM, ET NON INTRENT IN JUSTITIAM TUAM.**

Vers. 33. **33. DELEANTUR DE LIBRO VIVENTUM, ET CUM JUSTIS NON SCRIBANTUR.**

Quemadmodum paulo ante propter escam fellis Christo exhibitam, Judæi puniti sunt, ut mensa eorum fieret illis in laqueum; ita nunc dicit Propheta Judæos sic puniendos, ut apponantur peccata ad peccata eorum, quemadmodum ipsi addiderunt Christo penas ad penas, et dolores ad dolores. Sed explicandum est quomodo sit intelligendum, Judæos « persecutos esse, quem Deus percussit, » et « addidisse dolores super dolores vulnerum Deo percussente acceptorum; » Deus enim non videtur percussisse Christum, nisi permittendo ut a Judæis percuteretur; proinde videntur eadem omnino vulnera fuisse, quæ Christus a Deo et a Judæis accepit. Sciendum igitur est quandam percussorem et quandam vulnera a solo Deo inflictæ Christo sine ulla cooperatione Judæorum : aliam fuisse percussorem, et alia vulnera a Judæis proprie Christo inflicta, Deo permittente, et ut illa Christus pateretur, decernente et volente. Percussio et vulnera a Deo inflicta, sine cooperatione Judæorum, fuit assumptio carnis passibilis et mortalis; unde secuta est fames, sitis, fatigatio, frigor, et æstus perpersio, et alia per multa incommoda. Porro incarnatio, unde ista secuta sunt, facta est opera Spiritus Sancti; ac per hoc Deus solus Christum percussit, dum sine culpa ejus propria, tam multas peccati originalis penas illum subire voluit. Ad has penas, sive percussiones addiderunt Judæi persecutiones et vulnera. Nam etiam Deus definitio consilio voluerit Christum illa pati, et bene usus sit mala voluntate Judæorum, tamen vere et proprie Judæi ex propria malignitate et invidia Christum persecuti

sunt, et vulneribus ac morte affecerunt. Ait igitur Propheta : « Quoniam quem tu percussisti, » mittens in mundum in similitudinem carnis peccati, fami et siti, frigori et æstui, aliisque innumerabilibus incommodis obnoxium; « persecuti sunt » calumniis, conviciis, falsis testimoniiis. « Et super dolorem vulnerum meorum addiderunt, » id est, super dolorem quem capiebam ex consideratione innumerabilium peccatorum, quæ quasi vulnera mea essent curanda et purganda susceperam, « addiderunt » dolorem flagellorum, spinarum, clavorum; et cum jam mortuus essem, « addiderunt » vulnus lateris mei; et cum e sepulcro surrexissem, et in me quid amplius facerent, non haberent, addiderunt persequi, et vulnerare me in membris meis, discipulos meos lapidando et occidendo. In hebræo habetur, et super dolorem vulnerum tuorum narraverunt, vel numeraverunt. Sed idem est sensus, nam vulnera illa dici possunt a Christo vulnera mea, et vulnera tua; mea, quia mihi inflicta; tua, quia a te inflicta. Illud autem, *narraverunt*, vel *numeraverunt*, a Septuaginta acceptum est in significationem numerationis, non narrationis; et ideo verterunt, *addiderunt* : quia idem est addere ad numerum percussorum, seu vulnerum, et numerare super vulnera et percussiones; non enim quis potest numerare super vulnera inflicta, nisi addendo nova vulnera. « Appone iniquitatem super iniquitatem eorum. » Quoniam, inquit, illi addiderunt vulnera super vulnera, ideo tu, *juste Judex*, « appone iniquitatem super iniquitatem » id est, justo judicio tuo non eos liberes a prima iniquitate, sed sine ut addant iniquitatem ad iniquitatem, sine ut impleant mensuram patrum suorum, *Matth. xxiii* : « Ut veniat super illos omnis sanguis justus. » Dicitur enim Deus facere, quando permittit fieri id quod sine ejus permissione non fieret, et hoc non casu, sed ex certo decreto ad puniendam peccata eorum, qui merentur sic deseri et excecari; nulla enim est pena gravior, quam cum peccatum est peccata peccati. De qua re vide S. Augustinum lib. *IV in Julianum*. « Et non intrent in justitiam tuam. » Hæc est explicatio superiorum verborum : illi enim, qui non intrent in justitiam Dei, id est, qui non admittuntur ad justificationem, quam Dei gratia gratis operatur in vasis misericordia; illi de peccato in peccatum ruunt, et peccata peccatis opponunt. « Deleantur de libro viventium. » Aliqui hæc exponunt de libro vite temporalis, ut deleri de libro viventium, nihil sit aliud, nisi interficere. Sed huic expositioni repugnant verba sequentia : « Et cum justis non scribantur; » nam ex usu Psalmorum una pars veterum alteram explicat : proinde idem esse videtur, *deleri de libro viventium*, et *non scribi in libro justorum*, ut per *deleri*, vel *non scribi*, intelligatur *non computari*; et per *vivenes* intelligatur *justi*, qui soli vere vivunt, cum injusti mortui sint in peccatis et delictis suis. S. Augustinus

Vulnera
Christo
inflicta a
Deo non
a Judæis.

intelligit hæc omnia de libro æternæ predestinationis, de quo deleri dicuntur, qui tandem intelligunt se in eo scriptos non fuisse. Sed quoniam liber ille vitæ ante merita previsa scriptus fuit, ut in primis S. Augustinus affirmat, non video quomodo in penam istorum nunc dicatur : « Deleantur de libro viventium, et cum iustis non scribantur. » Probabilior videtur eorum sententia, qui per librum viventium et iustorum intelligunt librum populi Dei, in quo scripti sunt veri cultores Dei, quibus solis vera justificatio contingit, et qui sunt filii et heredes. Vere enim Judæi, qui olim erant populus Dei, nunc delati de libro viventium et iustorum, non sunt amplius populus Dei, neque partem habent in hereditate filiorum Dei : et contra Gentiles, qui non erant populus Dei, per fidem in Christum ceperunt esse populus Dei, et partem habere in regno Dei. Hoc prædixit Ezechiel cap. xiii : « In concilio populi mei non erunt, et in scriptura domus Israel non scribentur. » Et Daniel cap. ix : « Non erit ejus populus, qui cum negaturus est. » Et Osee i : « Non populus meus, et ego non ero vester Deus. » Et Dominus in Evangelio sæpissime hoc prædixit Judæis, fore, « ut auferretur ab eis regnum Dei, et filii regni ejicerentur foras; et in locum eorum venirent gentes ab oriente et occidente, et recumbent cum Abraham, Isaac et Jacob in regno cælorum. » Hanc expositionem attingit brevis S. Hieronymus, sed fusi S. Hieronymus, qui dicit Judæos persecutores Christi delatos esse de libro in quo scribebantur Patriarchæ et Prophete, et non esse scriptos in libro eorum, qui justificantur per fidem Christi, quorum nomina scripta sunt in cælis.

Vers. 34. **34. EGO SUM PAUPER ET DOLENS : SALUS TUA, DEUS, SUSCEPIT ME.**

Nunc tandem in fine Psalmi prædicit Propheta Christi gloriam, et Ecclesie edificationem. Loquitur autem in persona ipsius Christi, ut etiam in superioribus fecit. « Ego, inquit Dominus, sum pauper et dolens, » id est, in cruce fui pauper et dolens, nudus vestibus, coopertus plagis. Ita nihil habuit ex hoc nostro mundo extens, nisi mala nostra, exemplum nobis præbens, ut sequamur vestigia ejus, contententes cum gaudio bona mundi, et tolerantés cum patientia mala mundi. « Salus tua, Deus, suscepit me; » cum talis essem, egens bonis, dives malis, salus tua me resuscitans a mortuis abstersit omnia mala, replevit omnibus bonis. Quid enim mali herere possit in eo quem ipsa salus suscipit, et undique quæ complacitur? In hebræo non est verbum *sum*, sed *ego pauper et dolens*: debet autem illud verbum explicari accommodate ad sententiam, ut sensus sit : Ego pauper et dolens, vel : Ego sum ille pauper et dolens, quem salus tua suscepit.

35. LAUDABO NOMEN DEI CUM CANTICO, ET MAGNIFICABO EUM IN LAUDE. Vers. 35.

Christus in forma hominis resuscitatus, et glorificatus a Deo Patre, gratias illi agit, et ager in æternum; ideo dicit : « Laudabo nomen Dei cum cantico, » defunctus videlicet laboribus et doloribus, non cessabo laudare nomen Dei, id est, potentiam Dei, « cum cantico, » id est, cum lætitia et gaudio. « Et magnificabo eum in laude, » quod est idem aliis verbis repetitum, ad effectum indicandum.

36. ET PLACEBIT DEO SUPER VITULUM NOVELLUM, CORNUA PRODUCENTEM ET UNGULAS. Vers. 36.

Sacrificium laudis in cælo exhibitum Deo, multo est excellentius sacrificiis, quæ in lege præstantissima habebantur : sacrificium enim omnium præstantissimum erat immolatio vituli juvenis, incipientis cornua et unguilas emittere. Ideo dicit : « Et placebit Deo » cancticum meum « super vitulum novellum, » id est, magis quam placeat immolatio vituli juvenis; atque ad significandum non debilem ac tenerum, sed perfectum et validum, adjungit, « cornua producentem et unguilas. » In hebræo est elegans allusio nominum : nam cancticum vocavit *shir*, vitulum vocavit *shor*, quasi dicat : Magis placebit *shir*, quam *shor*, id est, cancticum, quam vitulus; sive, sacrificium laudis, quam sacrificium pecoris.

37. VIDEANT PAUPERES, ET LÆTENTUR; QUÆRITE DEUM, ET VIVET ANIMA VESTRA. Vers. 37.

Laudationi admiscet exhortationem. « Videant, » inquit, id est, intelligant et considerent hæc « pauperes, et lætentur » in paupertate sua. Alloquitur autem pauperes sibi similes, qui magis voluntate, quam necessitate sunt pauperes; qui, si divitias forte possident, habent eas ad dispensandas secundum voluntatem Dei, ut economi, non ut domini; ad promerendum, non ad superbiendum; ad opera charitatis, non ad passiones desiderii; denique, qui non minori lætitia dicant : « Sit nomen Domini benedictum, » cum egent, quam cum abundant. « Quærite Deum, et vivet anima vestra. » O vos, pauperes spiritu, qui terrena despiciatis omnia, tanto onere levati, erigite animum, quærite Deum, et anima vestra, quæ ex rebus caducis vivere non potest, vere vivet. « Cavete (inquit Dominus Luc. xii) ab omni avaritia, quia non in abundantia cujusquam vita ejus est ex his, quæ possidet. » Contra autem de Deo dicitur : « In ipso vita erat, » Joan. cap. i; et in *Psalm. xxxv* : « Apud te est fons vite. » Et *Eccl. i* : « Fons sapientiæ Verbum Dei in excelsis; » et *Prov. viii* : « Qui me invenerit, inveniet vitam. » Nam anime rationali vivere, sapere est : tunc autem sapientissima erit anima, ac per hoc perfectissime vivet, cum primam atque altissimam causam in seipsa sine ullo medio cernat. Ergo quæ-

Anima
rationali
vivens,
super
est.

rite Deum per viam mandatorum ejus incedendo, et non declinando ad dexteram, vel sinistram, et cum perveneritis, vivet anima vestra.

Vers. 38. **38. QUONIAM EXAUDIVIT PAUPERES DOMINUS, ET VINCTOS SUOS NON DESPEXIT.**

Reddit rationem cur bonum sit quærere Deum, ut vivamus : et ratio sumpta est ab experimento sanctorum patrum, quos Christus descensu suo ad inferos visitavit. Illi enim diu quæsierunt Deum, et primi fuerunt, qui eum per Christum vite æternæ aditu patefacto, invenerunt, et ex ejus visione vitam æternam acceperunt. « Quoniam, inquit, exaudivit pauperes Dominus. » Patriarchæ enim et Prophete omnes pauperes spiritu fuerunt, et in hoc mundo, tanquam hospites et peregrini habitaverunt, patriam cælestem inquirentes, ut dicit Apostolus ad *Hebr. xi*. Hos ergo pauperes exaudivit Dominus, et quia exaudivit, « vinctos suos non desepxit. » Idem enim ipsi vincti erant, et quasi compediti, quoniam ex inferno ad cælestem patriam transire non poterant, nisi Christus inferni claustra perrumperet, vectesque ferreos sua morte confringeret.

Vers. 39. **39. LAUDENT ILLUM CÆLI ET TERRA, MARE ET OMNIA REPTILIA IN EIS.**

Ob communia beneficia ipsa rerum universitas ad agendas gratias invitatur. « Laudent illum (Deum videlicet) cæli, terra, et mare, et omnes qui habitant in eis. » Meminit autem proprie « reptilium, » quæ degunt in aquis; non autem angelorum, qui degunt in cælis, et hominum, qui vivunt in terris : quoniam dubium esse non poterat angelis et hominibus ad laudem Dei excitarentur.

Vers. 40. **40. QUONIAM DEUS SALVAM FACIET SION, ET ÆDIFICABUNTUR CIVITATES JUDÆ.**

Hic jam prædicitur edificatio Ecclesie, quæ passionem et resurrectionem Christi consecuta est; vel, ut alii volunt, edificatio cælestis Jerusalem, vel utrumque simul. « Quoniam Deus salvam faciet Sion, » id est, Ecclesiam suam primitivam ex Judæis collectam, id est, cæterum illum Apostolorum ac discipulorum primorum salvabit ab omni periculo et persecutione in terris, et

postea salvabit illam perfecta salute in cælis. « Et ædificabuntur civitates Judæ, » id est, propagabitur prima illa Ecclesia, dum multi lapides vivi accedent, et multe Ecclesie toto orbe ædificabuntur, quæ dicuntur civitates Judæ, id est, confessionis, quia confessio veræ fidei Ecclesiam ædificat et propagat : *Juda* enim confessionem significat.

41. ET INHABITABUNT IBI, ET HEREDITATE ACQUIRENT EAM. Vers. 41.

42. ET SEMEN SERVORUM EJUS POSSIDEBIT EAM, ET QUI DILIGUNT NOMEN EJUS HABITABUNT IN EA. Vers. 42.

Hic vero prædicitur firmitas, et beatitudo Ecclesie. Nam civitates Judæ, id est, cives civitatum Judæ, « habitabunt ibi, » id est, in Sion. « Et hereditate acquirunt eam : » omnes enim veri fideles Ecclesiarum particularium adherent Ecclesie apostolicæ, quæ est Sion, « et hereditate acquirunt eam. » Ad quam hereditatem non pertinent secte hereticorum et schismaticorum. Elisti fidem veri fideles, si permanserint in fide, quæ per dilectionem operatur, « *Galat. v*, inhabitabunt quoque Sion cælestem, » et hereditate acquirunt eam, » quia, « si filii, et heredes, » ut ait Paulus *Rom. viii*. « Et semen servorum ejus possidebit eam, » id est, istam Sion, sive in terris, sive in cælis, non soli primi fideles possidebunt, sed etiam posteri eorum. Non enim perit Ecclesia Christi, quæ fundata est supra firmam petram. « Et qui diligunt nomen ejus, habitabunt in ea, » id est, illi ex posteritate fidelium permanenter habitabunt in Ecclesia, et perveniunt ad cælestem Sion, « qui diligunt nomen ejus. » Qui enim sine charitate invenerunt in fine, tanquam paleæ segregabuntur a frumento, et igni tradentur, ut comburantur. Salus enim æterna charitatis est præmium, dicente apostolo Jacobo, cap. i : « Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vite, quam reponisit Deus diligentibus se. » Poterunt igitur ad tempus cum sola fide, absque charitate, peccatores cum iustis esse in Ecclesia, ut paleæ cum tritico in area, et pisces boni cum malis in rete; sed non permanebunt usque in finem, neque hereditate acquirunt cælestem Sion, ut in æternum habitent in ea.

PSALMUS LXX

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — In finem, Psalmus David.

1. In rememorationem, quod salvum fecerit eum Dominus.

2. Deus, in adiutorium meum intende : Domine, ad adjuvandum me festina.

3. Confundantur, et reverentur, qui quærunt animam meam.

V. s. h. — Victori David ad recordandum.

Deus, ut liberes me : Domine, ut auxiliaris mihi, festina.

Confundantur et erubescant, qui quærunt animam meam.